

УДК 338.48:303.09

*Ганна Шевченко***ФОРСАЙТ-ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ
В УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЯГНЕННЯ РІВНОВАГИ***Анна Шевченко***ФОРСАЙТ-ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИИ
В УКРАИНЕ: МЕТОДОЛОГИЯ ДОСТИЖЕНИЯ РАВНОВЕСИЯ***Hanna Shevchenko***FORESIGHT – FORECASTING OF RECREATION DEVELOPMENT
IN UKRAINE: METHODOLOGY ACHIEVING EQUILIBRIUM**

Обґрунтовано методологічні положення щодо прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації в системі управління національною економікою, що є основою для формування нової концепції здійснення прогностичного оцінювання та побудови механізму забезпечення реалізації управлінських рішень, орієнтованих на підвищення результатів ефективності функціонування національної економіки внаслідок регулювання її рівноважних станів з урахуванням чинників капіталу рекреаційної галузі та на основі форсайтингового підходу. Запропоновано комплекс організаційно-економічних заходів щодо зрівноваженого розвитку рекреації.

Ключові слова: рекреація; форсайт-прогнозування; розвиток; рівновага; національна економіка.

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 10.

Обоснованы методологические положения прогнозирования уравновешенного развития рекреации в системе управления национальной экономикой, что является основой для формирования новой концепции осуществления прогностической оценки и построения механизма обеспечения реализации управленческих решений, ориентированных на повышение результатов эффективности функционирования национальной экономики вследствие регулирования ее равновесных состояний с учетом факторов капитала рекреационной отрасли и на основе форсайтингового подхода. Предложен комплекс организационно-экономических мероприятий по уравновешенному развитию рекреации.

Ключевые слова: рекреация; форсайт-прогнозирование; развитие; равновесие; национальная экономика.

Рис.: 2. Табл.: 2. Библ.: 10.

The methodological provisions for forecasting equilibrated development of recreation in the management of the national economy are grounded, which is the basis for the new concept exercise prognostic assessment and build mechanisms to ensure implementation of management decisions aimed at improving the results of the efficiency of the national economy as a result of the regulation of equilibrium states, taking into account factors capital recreation industry and foresight based approach. The complex of organizational and economic measures for the equilibrated development of recreation is proposed.

Key words: recreation; foresight-forecasting; development; equilibrium; national economy.

Fig.:2. Tabl.: 2. Bibl.: 10.

JEL Classification: H54, L83

Постановка проблеми. Актуальність теми цього дослідження обумовлена необхідністю подальшого розвитку економічних відносин у сучасному суспільстві, що має складну динаміку, неможливий без наукового обґрунтування взаємозв'язку із соціальною складовою та полягає у тому, що рекреація як чинник динамічного впливу на національну економіку недостатньо розвинений і потребує прогнозування рівноважних станів, можливих за умови обґрунтованого державного регулювання рекреаційної діяльності на прогностичний період. Важливо наголосити на тому, що з позиції управління прогнозування може і має бути доповнене регулятивним впливом, який спрямований симбіотично результатам прогностичної оцінки: ми не тільки дізнаємося про майбутнє, а й творимо його відповідно до цілей розвитку суспільства та національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Методологічні основи дослідження розвитку рекреаційної галузі національної економіки, зокрема в аспектах його прогнозування, розглянуто в роботах таких вітчизняних і закордонних учених, як І. О. Александров [1]; О. Ф. Балацький [2]; Б. В. Буркинський, А. І. Мартієнко, Н. І. Хумарова [3]; П. В. Гудзь, П. В. Захарченко, М. В. Гудзь [4]; N. A. Farmer, J. T. Froeschke [5]; В. М. Кислий [6]; М. М. Петрушенко [7]; M. Rozite, D. Vinklere [8]; T. Van Mai, O. J. H. Bosch [9]; П. Л. Царик, Л. П. Царик [10] та багатьох інших. При цьому рекреаційні концепції ви-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

світлюються із соціально-економічного, природно-ресурсного, регіонально-політичного, територіально-системного, рекреаційно-туристичного та інших поглядів. У той же час одними з нагальних і недостатньо досліджених є питання державного прогнозування розвитку рекреації в системі управління національною економікою, що здійснюється на засадах зрівноваженості та «дієвого передбачення» майбутнього.

Мета статті. Виходячи з вищезазначеного, мета цього дослідження полягає в розробленні та науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних положень і науково-методичних засад прогнозування розвитку рекреації з погляду його зрівноваженості та на основі так званого форсайтингового підходу.

Виклад основного матеріалу. Загалом, розроблена та теоретично обґрунтована концепція прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації в системі управління національною економікою полягає в тому, що за допомогою здійснення форсайтингового прогнозу впливу рекреаційної галузі на економіку передбачаються результати підвищення показника валового внутрішнього продукту внаслідок створення рівноважних станів як за допомогою ендогенних чинників капіталу рекреаційної галузі, так і через державне втручання в рекреаційні процеси в їх територіально-галузевому розрізі, що у поєднанні з інструментами саморегуляції дозволяє оптимізувати внутрішньогалузеві соціально-економічні інтереси суб'єктів національного господарства.

Згідно з логікою процесу прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації (рис. 1) відповідна концепція є складовою методології управління національною економікою.

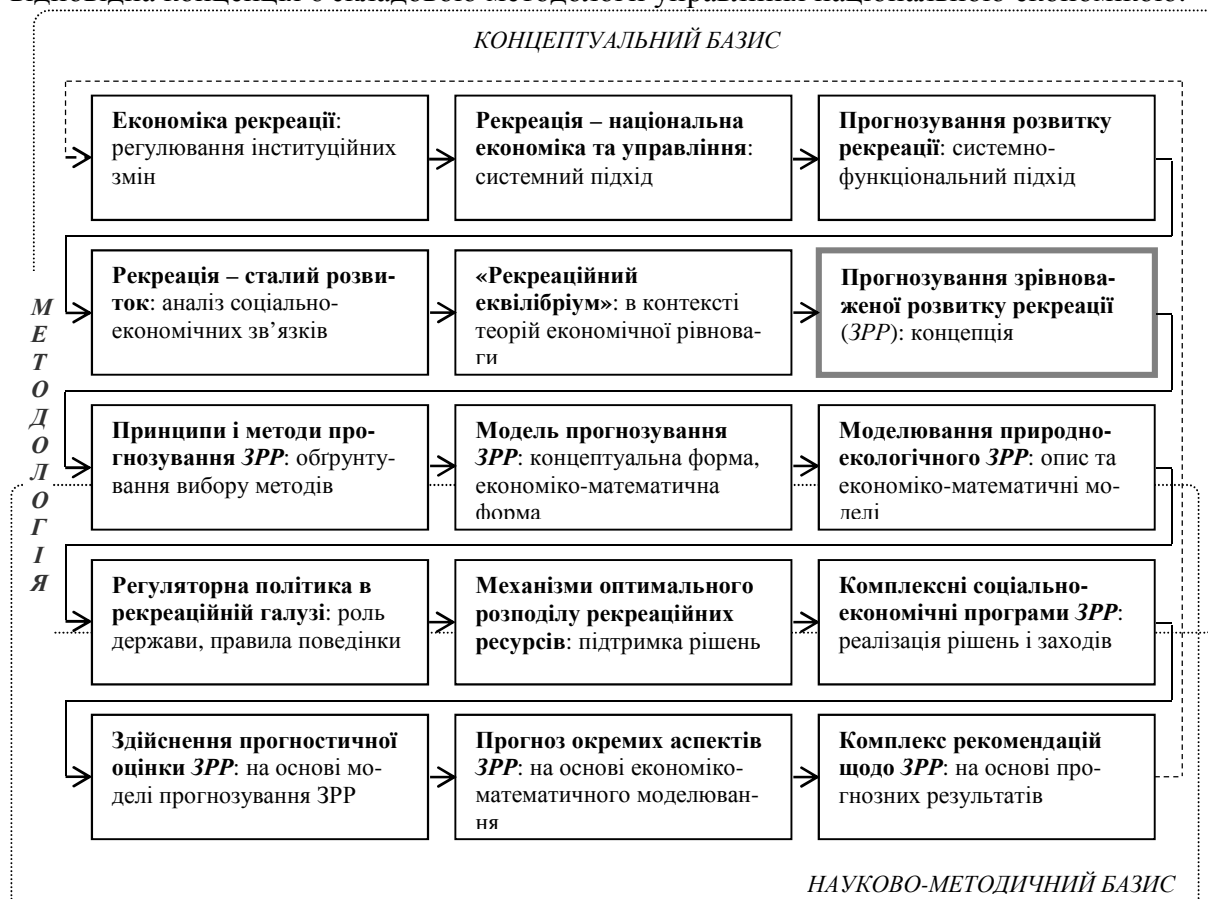

Рис. 1. Логіка процесу прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації з концептуального погляду методології управління національною економікою

Джерело: складено автором.

Форсайтинговий підхід у контексті цього дослідження полягає в такому: прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації є, по суті, можливим лише за умови, що вод-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

ночас із процесом передбачення згідно з еволюційним поглядом ми намагаємося моделювати майбутню ситуацію з урахуванням можливих організаційно-економічних удосконалень, що будуть відбуватися у майбутньому протягом прогностичного періоду; без такого підходу неможливо прогнозувати не тільки «зрівноваженість», а й будь-які якісні ознаки розвитку, оскільки поки що вони не існують у тому вигляді, який ми бачимо в ідеалі.

Результати прогностичного оцінювання зрівноваженого розвитку рекреації в Україні представлені в таблицях 1, 2. Пропозиції щодо формування програми розвитку рекреації та заходи щодо її зрівноваженого розвитку – на рис. 2.

Таблиця 1

Прогнозний результат оцінювання зрівноваженого розвитку рекреації в Україні за основними сценаріями на період 2017–2021 рр.*

Сценарій	Показники прогностичного ефекту відповідно до різновиду прогнозу, млн грн/рік				
	“Колапсичний” прогноз	Песимістичний прогноз	Реалістичний прогноз	Оптимістичний прогноз	“Утопічний” прогноз
Сценарій “Фінансовий”	2360,27	3959,16	6136,70	9205,07	15341,79
Сценарій “Природний”	2799,91	4696,62	7279,76	10768,62	17947,69
Сценарій “Людський”	1350,85	2265,94	3512,20	5268,39	8780,64
Сценарій “Інтегрований”	1716,48	2879,26	4462,85	6694,25	11157,09
Вірогідність, r_i	0,1	0,2	0,4	0,2	0,1

* попередні результати.

Джерело: складено автором.

Таблиця 2

Порівняльна оцінка прогностичних результатів за сценаріями розвитку рекреації

Сценарій	Показники порівняльної ефективності, млн грн/рік				
	Критерій “максимакса”	Критерій “максиміна”	Критерій Гурвіца (реалістичний)	Критерій Гурвіца (песимістичний)	Критерій Гурвіца (оптимістичний)
Сценарій “Фінансовий”	15341,79	2360,27	8851,03	4047,86	13654,19
Сценарій “Природний”	17947,69	2799,91	10373,8	4769,12	15978,48
Сценарій “Людський”	8780,64	1350,85	5065,74	2316,72	7814,767
Сценарій “Інтегрований”	11157,09	1716,48	6436,78	2943,75	9929,811
Вірогідність, r_i	0,1	0,2	0,4	0,2	0,1

Джерело: складено автором.

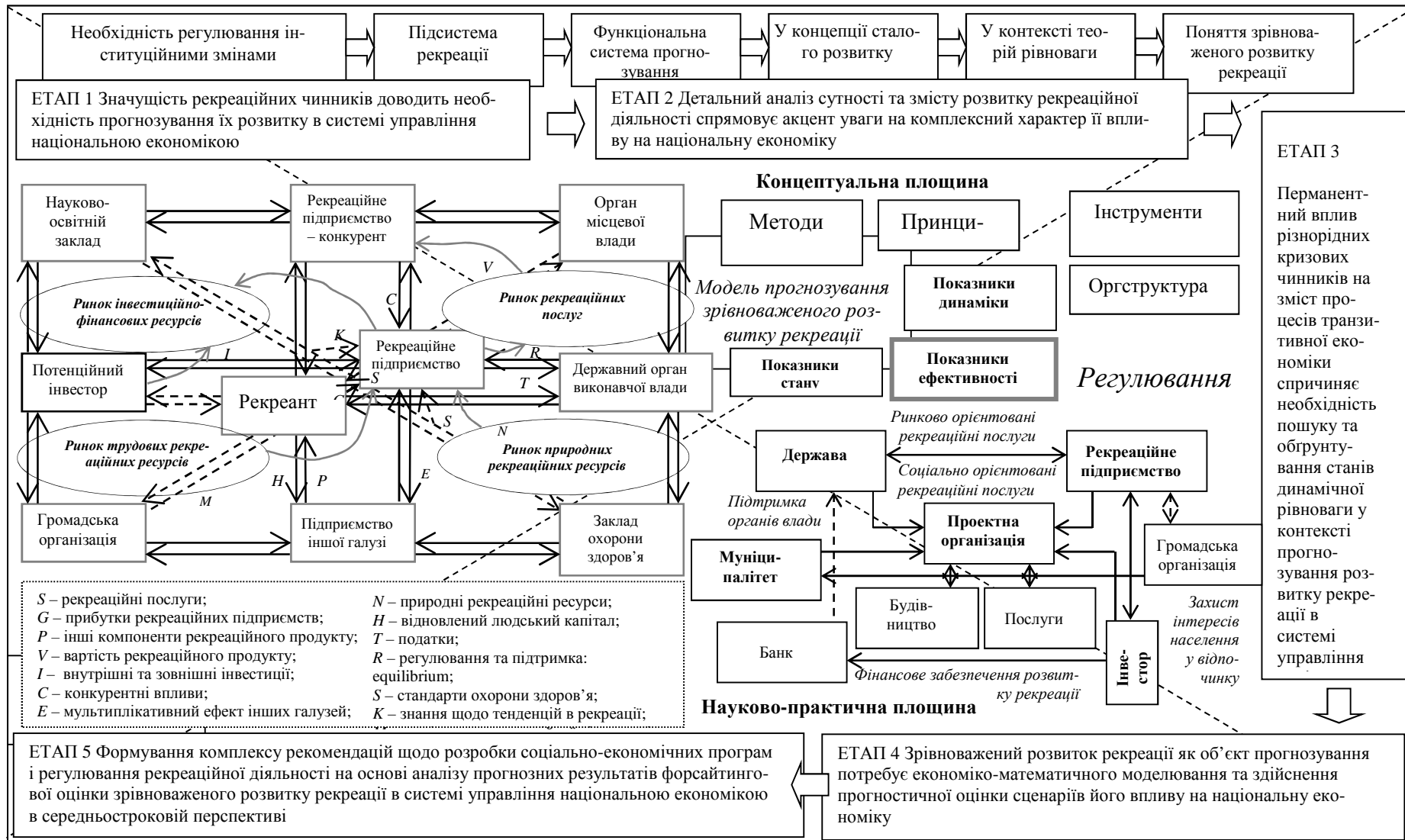

Рис. 2. Концептуально-логічна схема процесів прогнозування та регулювання зрівноваженого розвитку рекреації

Джерело: складено автором.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Висновки і пропозиції. Отже, інтегральним результатом цього дослідження є обґрунтування методологічних положень щодо прогнозування зрівноваженого розвитку рекреації в системі управління національною економікою, що є основою для формування нової концепції здійснення прогностичної оцінки та побудови механізму забезпечення реалізації управлінських рішень, орієнтованих на підвищення результатів ефективності функціонування національної економіки внаслідок регулювання її рівноважних станів із урахуванням чинників капіталу рекреаційної галузі та на основі форсайтінгового підходу. Також запропоновано комплекс організаційно-економічних заходів щодо зрівноваженого розвитку рекреації. За результатами оцінювання одержано прогнозні дані щодо зрівноваженого розвитку рекреації в Україні за чотирма основними сценаріями на середньостроковий період 2017–2021 рр.

Список використаних джерел

1. *Александров И. А.* Прогнозирование и эконометрия в менеджменте / И. А. Александров // Экономика и менеджмент: перспективы развития : материалы VI Междунар. науч.-практ. конф., Сумы, 18 февраля 2016 г. / под общ. ред. О. В. Прокопенко. – Сумы : СумГУ, 2016. – С. 67–69.
2. *Балацький О. Ф.* Конфліктна складова системи соціоприродних зв'язків у економічній сфері взаємовідносин / О. Ф. Балацький, М. М. Петрушенко, Г. М. Шевченко // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 2 (56). – С. 140–153.
3. *Буркинський Б. В.* Інституційні аспекти адміністрування сфери природокористування в Україні / Б. В. Буркинський, А. І. Мартієнко, Н. І. Хумарова // Економіка України. – 2016. – № 1. – С. 72–83.
4. *Гудзь П. В.* Оцінка мультиплікативної дії рекреаційної економіки на життєвий простір курортних територій / П. В. Гудзь, П. В. Захарченко, М. В. Гудзь // Економіка та право. – 2009. – № 1. – С. 122–127.
5. *Farmer N. A.* Forecasting for recreational fisheries management: what's the catch? / N. A. Farmer, J. T. Froeschke // North American journal of fisheries management. – 2015. – № 35. – Pp. 720-735. doi: 10.1080/02755947.2015.1044628.
6. *Кислий В. М.* Роль та місце природно-рекреаційної сфери в системі територіально-економічних відносин / В. М. Кислий, Г. М. Шевченко // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : тези VII щоріч. Всеукр. наук. конф., 24-25 квітня 2007 р. – Суми : СумДУ, 2007. – С. 31–34.
7. *Петрушенко М. М.* Прогнозування та регулювання розвитку національної економіки: соціоприродні й економічні протиріччя : монографія / М. М. Петрушенко. – Суми : Університетська книга, 2013. – 336 с.
8. *Rozite M.* Tourism and recreation as a driving force for forecasting biodiversity changes: lake Engure watershed area as an example / M. Rozite, D. Vinklere // Proceedings of the Latvian Academy of Science. Section B. – 2011. – Vol. 65. – № 5/6 (674/675). – Pp. 192–197. doi: 10.2478/v10046-011-0036-y.
9. *Van Mai T.* Systems thinking approach as unique tool for sustainable tourism development : a case study in the Cat Ba biosphere reserve of Vietnam / T. Van Mai, O. J. H. Bosch // Governance for a resilient planet : 54th Annual conference of the international society for the systems sciences : proceedings. – Pocklington, York : International society for the system thinking, 2010. – Pp. 827–845.
10. *Царик П. Л.* Щодо функціонально-планувальної мережі елементів регіональної туристсько-рекреаційної системи / П. Л. Царик, Л. П. Царик // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – 2014. – № 1. – С. 139–145.

References

1. Aleksandrov, I.A. (2016). Prognozirovaniie i ekonometriia v menedzhmente [Forecasting and econometrics in management]. Proceeding from *Ekonomika i menedzhment: perspektivy razvitiia – Economy and management: development prospects*: VI Intern. conf., SSU, Sumy, pp. 67–69 (in Russian).
2. Balatskiy, O. F., Petrusenko, M. M., Shevchenko, H. M. (2012). Konfliktna skladova systemy sotsioproryodnykh zviazkiv u ekonomichnii sferi vzaemovidnosyn [Conflict component of socio-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

natural relations in the economic sphere of relationships]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky – Mechanism of economic regulation*, no. 2 (56), pp. 140–153 (in Ukrainian).

3. Burkynskyy, B.V., Martiienko, A.I., Khumarova, N.I. (2016). Instytutsiini aspekty administruvannia sfery pryrodokorystuvannia v Ukraini [Institutional aspects of environmental management administration in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 1, pp. 72–83 (in Ukrainian).

4. Hudz, P. V., Zakharchenko, P. V., Hudz, M. V. (2009). Otsinka multiplykatyvnoi dii rekreatsiinoi ekonomiky na zhyttievyi prostir kurortnykh terytorii [Assessment of multiplicative action of recreation economy in living space of resort areas]. *Ekonomika i parvo – Economy and Law*, no. 1, pp. 122–127 (in Ukrainian).

5. Farmer, N. A., Froeschke, J. T. (2015). Forecasting for recreational fisheries management: what's the catch? *North American journal of fisheries management*, no. 35, pp. 720–735. doi: 10.1080/02755947.2015.1044628 (in English).

6. Kyslyy, V. M., Shevchenko, H. M. (2007). Rol ta mictse pryrodno-rekreatsiynoy sfery v systemi terytorialno-ekonomichnykh vidnosyn [The role and place of natural-recreational areas in the system of territorial-economic relations]. *Ekolohichnyy menedzhment u zahalnyi systemi upravlinnia – Environmental management in the overall management system: Proceedings of VII Annual conf.*, SSU, Sumy, pp. 31–34 (in Ukrainian).

7. Petrushenko, M. M. (2013). Prohnozuvannia ta rehulivannia rozvytku natsionalnoi ekonomiky: sotsiopryrodni y ekonomichni protyrichchia [Forecasting and regulation of the national economy, socio-natural and economic contradictions]. Sumy: Universytetska knyha (in Ukrainian).

8. Rozite, M., Vinklere, D. (2011). Tourism and recreation as a driving force for forecasting biodiversity changes: lake Engure watershed area as an example, *Proceedings of the Latvian Academy of Science. Section B, Vol. 65, no. 5/6 (674/675)*, pp. 192–197. doi:10.2478/v10046-011-0036-y (in English).

9. Van Mai, T., Bosch, O. J. H. (2010). Systems thinking approach as unique tool for sustainable tourism development : a case study in the Cat Ba biosphere reserve of Vietnam, *Proceedings of 54th Annual conference of the international society for the systems sciences “Governance for a resilient planet”*, International society for the system thinking, Pocklington, York, pp. 827-845 (in English).

10. Tsaryk, P. L., Tsaryk, L. P. (2014). Shchodo funktsionuvalno-planuvalnoy merezhi elementiv rehionalnoy turystsko-rekreatsiynoy systemy [Regarding functionally-planning network of elements of regional tourism and recreation system]. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Serii: Heohrafiia – Scientific notes TNPU named V. Hnatiuk. Series: Geography*, no. 1, pp. 139–145 (in Ukrainian).

Шевченко Ганна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління, Сумський державний університет (вул. Р.-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна).

Шевченко Анна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры управления, Сумский государственный университет (ул. Р.-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина).

Shevchenko Hanna – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Management, Sumy State University (2 R.-Korsakova Str., 40007 Sumy, Ukraine).

E-mail: annshev@ukr.net